

Motion till riksdagen 2026/27:88

av **Josef Fransson (SD)**

Elnätutbyggnadsutredning

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en allomfattande elnätsutbyggnadsutredning och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Energipolitiska beslut fattas tyvärr ofta utifrån vad som känns bra snarare än utifrån hård fakta. Detta trots att det är få politikområden som är så enkelt att sätta siffror på utifrån naturvetenskap och basala ekonomiska teorier. Då hela vår civilisation är uppbyggd på riktiga mängder energi kan felaktiga beslut få ödesdigra konsekvenser där samhällskostnaderna snabbt springer iväg till tiotals eller hundratals miljarder kronor.

Många inom energibranschen beskrev under tidigt 00-tal stamnätet som i stort sett färdigutbyggt. Fokus låg på drift, underhåll och effektivisering snarare än stora nyinvesteringar. Svenska kraftnäts (SvK) investeringsramar låg under denna tid på runt 700 miljoner/år.

I samband med att vindkraftsutbyggnaden tog fart har SvK:s investeringsramar succesivt ökat till årets 14,6 Miljarder och prognostiseras till 25 Miljarder/år 2029 och

framåt. SvK:s ökade investeringstakt har aggregerat inneburit en kostnad om ca 80 miljarder i dagens penningvärde sedan 2008.

Gjorda nätinvesteringarna kan i delar kopplas till reinvesteringar i anläggningar som passerat sin tekniska livslängd och vädersäkring för att bättre klara stormar. Men det som jag menar i huvudsak varit drivande är vindkraftutbyggnaden, kärnkraftsnedläggningarna och integreringen med kringliggande länder som haft liknande inriktning på energipolitiken.

Tyskland

Det är väl omskrivet hur Tyskland påverkar svenska elpriser sedan man lagt ner samtliga sina 17 kärnkraftreaktorer efter Fukushima-beslutet, samtidigt som man investerat i enorma mängder sol- och vindkraft. Förutom att de skapat ett mycket volatilt, väderberoende kraftsystem har de minskat sin inhemska elproduktion med runt 20 %, vilket påverkar deras grannar, inklusive Sverige, både vad gäller elpriser och behov av elöverföring.

Storbritannien

På senare år har det dykt upp ytterligare en för Sverige kostsam granne, nämligen Storbritannien. Även britterna har kommit att bli en storimportör av el och har likt Tyskland lagt ner baskraft till förmån för sol och vind. Man har dock, trots investeringar i väderberoende kraft, minskat sin egen totala produktion med över 25 % på lite över ett decennium, vilket föranlett att Norge har byggt en 1400 MW HVDC-lina till Storbritannien. (North Sea Link, 2021).

Norge/Tyskland

Förutom ledningen till Storbritannien Norge också byggts en ny HVDC-lina mellan Norge och Tyskland, även denna på 1400 MW, (NordLink, 2021). När dessa två ledningar togs i drift 2021 fick det stora konsekvenser för Sverige då elflöden nu ofta dras in från öster, t.ex. från Finland via Fenno-Skan eller från östra Sverige, och går västerut genom mellersta Sverige och sen vidare via växelströmsledningar till Norge. Detta är inte vårt svenska nät konstruerat för, vilket renderat i "loop-flows" och att

Sverige får svårare att exportera överskott söderut, vilket skapar ytterligare behov av reservkraft, mothandel och framtida nätförstärkningar inom Sverige. Priserna i SE 4 pressas upp, relativt övriga Sverige.

Seriekompensering

Redan på 50-talet började man i Sverige använda seriekompensering på våra 400 kV-ledningar för att öka överföringskapaciteten på långa avstånd. Tekniken går kortfattat ut på att man installerar seriekondensatorer på långa kraftledningar och med detta minskas dess reaktiva motstånd, vilket gör det möjligt att överföra upp emot 50 % mer el på samma kabel. Seriekompensering ger som stor och viktig bonus att den skyddar nätet från strömbrott till följd av solstormar.

Det pågår nu en planerad utfasning av seriekompensering på vissa kritiska sträckor, särskilt i snitt 2. Det är inte för att seriekondensatorer är dåliga eller föråldrade, utan på grund av vindkraftsutbyggnaden. Seriekondensatorer gör det nämligen tekniskt komplicerat att ansluta ny vindkraft längs dessa ledningar, så därför tvingas man bygga dubbelledningar. Kostnaden hamnar hos SvK och i förlängningen på elnätsavgifterna. Det skulle vara intressant att titta på hur mycket extra nätkostnader som vindkraften tillför Sverige bara i detta avseende.

Ytterligare en kostnad som det sällan pratas om, är att SvK har gått från under 1 Miljard upp till 6 Miljarder årligen bara för att under ansträngda timmar betala kraftproducenter att inte leverera el och betala industri för att stänga av sina processer. Aggregerat har ökningen inneburit en merkostnad för SvK om ca 26 miljarder sedan 2020.

Summerar man ovanstående poster landar det på 270-320 miljarder kronor fram till dags dato och då har jag inte ens berört samhällskostnaderna kopplade till att utvecklingen av svensk industri hållits tillbaka på grund av brist på effekt och höga elpriser, vilket enligt vissa bedömare rör sig om hundratals miljarder kronor.

Det skulle vara till stor nytta för politiska beslutsfattare om en oberoende utredare tittar på hur stora nätinvesteringarna i Sverige har genomfört historiskt på grund av

politikiska vägval i och utanför Sverige. Utredaren bör också titta på såväl vad det innebär för elnätet och elmarknad med investeringar i havsvind, datacenters och elintensiv industri i diverse subventionerade projekt, såväl som hur mycket elnätsinvesteringar vi skulle kunna undvika i olika scenarion, t.ex. om Öresundsverket kördes i en betydande omfattning för att balansera nätet i väntan på ny kärnkraft.

Politiker som är ideologiskt drivna och/eller helt saknar grundläggande förståelse för vårt elsystem har kostat - och kan fortsatt kosta – det svenska samhället hundratala miljarder. En väl underbyggd utredning skulle kunna bespara oss framtida felallokeringar.

Josef Fransson (SD)